

Pr. prof. dr. Ștefan OPREA

**Slujirea preoțească și activitatea
misionară în gândirea și scrisul
Patriarhilor Iustin Moiescu și
Teoctist Arăpașu**

Carte tipărită cu binecuvântarea
Înaltpreasfințitului
TEOFAN
Mitropolitul Moldovei și Bucovinei

DOXOLOGIA
IAȘI, 2015

Cuprins

Cuvânt înainte.....	7
Introducere	10
Capitolul I. Preoție și misiune în Biserica Ortodoxă Română și în contextul lumii contemporane.....	21
1. Rolul misiunii și slujirii în consolidarea Bisericii lui Hristos.....	21
2. Biserica Ortodoxă Română și lumea în contextul secularizării.....	34
3. Slujire și misiune în Biserica Ortodoxă Română.....	46
Capitolul II	
1. Activitatea misionară a Patriarhului Iustin Moiescu.....	65
1.1. Personalitatea Patriarhului Iustin Moiescu.....	65
1.2. Preoția în viziunea Patriarhului Iustin Moiescu.....	77
1.3. Activitatea publicistică a Patriarhului Iustin Moiescu.....	91
1.4. Activitatea pastoral-misionară a Patriarhului Iustin Moiescu.....	103
2. Concepția despre pace – ca îndatorire misionară și ecumenică în lucrarea Patriarhului Iustin Moiescu.....	117
2.1. Biserica Ortodoxă și pacea lumii	120
2.2. Biserica Ortodoxă Română și pacea	123
2.3. Patriarhul Iustin, pilon de seamă al susținerii păcii la congrese, conferințe și întruniri naționale și internaționale	127
2.4. Pacea– ca misiune și lucrare ecumenică– în Pastoralele și cuvintele de învățătură ale Patriarhului Iustin.....	133
3. Relațiile interortodoxe și cu Bisericile vechi orientale în timpul păstoririi Patriarhului Iustin Moiescu.....	137
3.1. Aspecte generale.....	137
3.2. Relațiile interortodoxe și cu Bisericile vechi orientale	139
3.3. Patriarhul Iustin– punte de legătură între ortodocșii români din țară și cei din diaspora.....	150
4. Contactele ecumenice dintre Biserica Ortodoxă Română și Bisericile Romano-catolică, a Vechilor Catolici și Anglicană în timpul păstoririi Patriarhului Iustin Moiescu	154
4.1. Contactele ecumenice cu Biserica Romano-catolică.....	154
4.2. Contactele ecumenice cu Biserica Vechilor Catolici.....	157
4.3. Contactele ecumenice cu Biserica Anglicană.....	159
5. Profilul ecumenic al Bisericii Ortodoxe Române în viziunea și activitatea misionară a Patriarhului Iustin Moiescu	161
5.1. Aspecte generale.....	161
5.2. Patriarhul Iustin Moiescu, personalitate marcantă în cadrul Consiliului Ecumenic al Bisericilor	166
5.3. Patriarhul Iustin Moiescu și Conferința Bisericilor Europene.....	174
5.4. Relațiile Patriarhului Iustin Moiescu cu alte religii	179
5.5. Patriarhul Iustin Moiescu între „ecumenismul romantic” și aprofundarea comuniunii între Biserici.....	181

Capitolul III

1. Activitatea pastoral-misionară a Patriarhului Teoctist Arăpașu	196
1.1. Personalitatea Patriarhului Teoctist.....	197
1.2. Slujirea liturgică și predicatorială, coordonată esențială a activității Patriarhului Teoctist	208
1.3. Patriarhul Teoctist, misionar de excepție și patriot	218
1.4. Coordonate esențiale ale scrisului Patriarhului Teoctist.....	225
2. Patriarhul Teoctist și misiunea sa de reintegrare a Bisericii străbune în societatea românească și în lume după 1990	236
2.1. Învățămintul teologic și predarea religiei în școală – factori ai consolidării Bisericii și apărării unității de credință.....	236
2.2. Canonizarea unor sfinți români, apărători ai credinței strămoșești – îndatorire misionară a Patriarhului Teoctist.....	250
2.3. Patriarhul Teoctist – slujitor și părinte duhovnicesc al românilor ortodocși de pretutindeni.....	256
2.4. Activitatea social-filantropică a Bisericii Ortodoxe Române, preocupare constantă a Patriarhului Teoctist	267
3. Activitatea ecumenică a Patriarhului Teoctist Arăpașu.....	278
3.1. Biserica Ortodoxă Română și Europa în viziunea Patriarhului Teoctist	278
3.2. Ortodoxia românească și deschiderea ecumenică în gândirea și slujirea Patriarhului Teoctist în perioada comunistă.....	282
4. Relațiile Bisericii Ortodoxe Române cu celelalte Biserici Ortodoxe în timpul Patriarhului Teoctist Arăpașu.....	301
4.1. Patriarhul Teoctist – susținător al dialogului și unității panortodoxe	301
4.2. Relațiile Bisericii Ortodoxe Române în timpul Patriarhului Teoctist cu Patriarhia Ecumenică și cu Patriarhiile apostolice.....	314
4.3. Relațiile cu celelalte Biserici Ortodoxe	322
5. Biserica Ortodoxă Română și dialogul cu Biserica Romano-catolică în timpul păstoririi Patriarhului Teoctist Arăpașu.....	327

Capitolul IV

1. Dialogul cu celelalte Biserici creștine și cu alte religii ale lumii	346
2. Dialogul cu Bisericile Vechi-orientale sau necalcedoniene.....	346
3. Dialogul cu Biserica Anglicană și cu Bisericile protestante.....	350
4. Relațiile cu alte religii ale lumii	357

Capitolul V

Patriarhii Iustin Moiescu și Teoctist Arăpașu – slujitori luminați și misionari înțelepți.....	359
---	------------

Concluzii	377
BIBLIOGRAFIE	392
Anexe.....	413

Cuvânt înainte

Lucrarea de față alcătuită de părintele profesor dr. Ștefan Oprea este una de valoare prin sinteza teologico-misionară, ecumenică pastorală și culturală în spiritul etosului creștin românesc, ce prezintă scrisul și gândirea celor doi Patriarhi ai Bisericii noastre. Lucrarea este deopotrivă interesantă pentru cercetarea teologică, cât și pentru evaluarea coordonatelor misiunii Bisericii noastre la cumpăna dintre cele două milenii. Tema complexă și destul de dificil de aprofundat, dat fiind larga ei cuprindere, a solicitat o abordare interdisciplinară: teologică, spirituală, socială și nu mai puțin politică. Ca să nu mai vorbim de aspectele slujirii pastorale a celor doi întâistătători ai Bisericii noastre – fericiții întru adormire Patriarhii Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu – legate de susținerea și afirmarea unui real dialog intercreștin și interreligios, atât în țară prin cultivarea aceluia ecumenism practic de către Biserica noastră înainte și după 1989, cât și pe plan extern sau ecumenic.

Autorul a prezentat faptul că Biserica noastră străbună s-a manifestat întotdeauna ca o Ortodoxie mărturisitoare, înțelegând să nu se închidă în sine ci să răspundă nevoilor neamului din care a răsărit, luând inițiativa găsirii unor soluții reale și creștine frământărilor lumii în care trăim. Conștientă că – în ciuda despărțirii datorate *cortinei de fier*, cum a fost denumită separarea între partea liberă și cea aflată sub influența Moscovei comuniste – România face parte din Europa ale cărei rădăcini sunt creștine, Biserica noastră, prin cei doi întâistătători a căutat, chiar cu prețul vieții multora dintre credincioșii și slujitorii ei, care au cunoscut ororile apăsărilor comuniste, să-și manifeste această atitudine de mărturisitoare.

Autorul reușește să îndeplinească – în demersul său – datele oferite de mărturiile vremii, fie ele teologice sau bisericesti, fie istorice, politice și sociale, completându-le cu pertinente lămuriri cu privire la unele aspecte ale istoriei Bisericii noastre, folosind mărturiile întâistătătorilor Ortodoxiei românești: Patriarhii Justinian și Iustin, pe de o parte, dar și cele oferite de fericitul întru adormire Patriarhul Teoctist, care a fost martor al multora dintre aceste împliniri, încă de la instalarea regimului comunist în România, el aflându-se alături – în Moldova și la București – de Patriarhul Justinian, încă din 1950 în calitate de ierarh. Analiza critică și sublinierile pertinente scot în evidență eforturile făcute în acea grea perioadă, dar și

după căderea regimului comunist, când Biserica noastră a fost confruntată cu noi și neașteptate provocări.

Ținând cont de cerințele unei cercetări teologice de nivel academic, autorul și-a structurat lucrarea în cinci capitole, judicios împărțite. Stilul este concis și concret; orice afirmație fiind întărită de una sau mai multe referiri clar exprimate și judicios alese. Presentarea urmează o înșiruire cronologică, ceea ce face ca tema în ansamblu să fie ușor de urmărit. Nu putem ca – lecturând și analizând această lucrare, rod al unei cercetări laborioase – să nu subliniem noutatea pe care o reprezintă. În primul rând, prin aceea că subliniază cu pregnanță afirmația Preafericitului Patriarh Daniel că slujirea Bisericii noastre este deopotrivă *tradiție și înnoire, continuitate și noi deschideri* și, în al doilea rând, autorul reușește să-l convingă pe lector că implicațiile unei asemenea deschideri depășesc arealul preocupărilor teologice și că nu poate fi manifestată o asemenea deschidere decât din partea unei Biserici care are conștiința că aparține Ortodoxiei ecumenice.

Problemele abordate sunt de o actualitate și de un interes de netăgăduit; mai mult, tratarea lor caută să surprindă noi orizonturi și provocări, care pot fi o șansă pentru afirmarea slujirii pastoral-misionare a Bisericii noastre, în contextul lumii în care trăim. Autorul ne încredințează pe deplin de legătura dinamică dintre Teologie și viață, cu mărturii din gândirea și lucrarea celor doi întâistătători.

Ca o ultimă apreciere aș vrea să-mi exprim admirația pentru părințele profesor dr. Ștefan Oprea de a fi ales o temă atât de complexă, dar și pentru aceea că a reușit, în urma unui laborios proiect de cercetare, să ducă la bun sfârșit o lucrare de aprofundare teologică a slujirii pastoral-misionare din ultimele cinci decenii și jumătate a unei teme cu totul nouă, dar și aducătoare de nouă viziune în evaluarea acestei slujiri; după cunoștințele pe care le am, o astfel de abordare teologică, de nivel academic, cum este al lucrării de față, nu a fost realizată în Teologia ortodoxă și românească.

Nivelul științific, exprimarea academică și cursivă, prezentarea sistematică a materialului studiat contribuie la susținerea aprecierii că lucrarea are o valoare deosebită pentru preocupările de identificare a liniilor directe a slujirii misionare și ecumenice desfășurate de Biserica noastră sub călăuzirea celor doi întâistătători fericiți întru adormire Patriarhii Iustin Moisescu și Teoctist Arăpașu – în ultimul sfert de veac – sfârșitul secolului al XX-lea – și primul sfert de veac din noul mileniu în care am intrat; mileniu care – cum spunea Preafericitul Părinte Patriarh Daniel – sperăm să fie un mileniu al unirii, prin care să se vindece rănilor despărțirilor din mileniul care a trecut.

Experiența pastorală, larga gamă de lecturi, aprofundările teologice și claritatea cu care a exprimat diferitele luări de poziție față de criticile exprimate la adresa Bisericii noastre și a slujirii ei ne dovedesc faptul că, prin această lucrare, autorul a căutat și – în același timp a și reușit – să-l convingă pe lector că un adevărat slujitor al lui Hristos și al Bisericii Sale nu poate fi nici apologet și nici evanghelizator cu orice preț, ci un mărturisitor echilibrat, care dovedește că este bine informat asupra problemelor lumii în care trăiește. Adică – așa cum spuneau Sfinții Părinți – un bun slujitor al Ortodoxiei este un om al timpului său, care caută să identifice problemele cu care se confruntă semenii săi și mai ales să ofere soluții creștine la provocările vremii sale, mergând pe calea de slujire a unor străluciți ierarhi și întâistători ai Bisericii lui Hristos.

Cercetarea reflectă munca plină de abnegație a preotului slujitor, secondat de profesorul de seminar și de inspectorul de Religie, precum și dorința de permanentă îmbogățire a cunoștințelor teologice; nu mai puțin îndrăzneala de a aborda și de a găsi rezolvare multor probleme cu care se confruntă Biserica astăzi. Toate acestea împlinindu-le cu acea responsabilitate pe care o manifestă un credincios ucenic al marilor duhovnici nemțeni întru ale slujirii și cunoscător al mărturiilor și gândirii celor doi întâistători ai Bisericii noastre.

Lucrarea de față se înscrie în șiragul cuvintelor scrise ale anului omagial 2015, an închinat misiunii parohiei și mănăstirii azi și anul comemorativ al Sfântului Ioan Gură de Aur și al marilor păstori de suflete din eparhii. Totodată această osteneală a părintelui profesor dr. Ștefan Oprea aduce un omagiu în plus celor doi Patriarhi Iustin și Teoctist, de la a căror naștere se împlinesc anul acesta 105 și respectiv 100 de ani.

Pr. prof. univ. dr. Vasile Nechita

Iași

14 iunie 2015

Duminica Sfinților Români

Capitolul I

Preoție și misiune în Biserica Ortodoxă Română și în contextul lumii contemporane

1. Rolul misiunii și slujirii în consolidarea Bisericii lui Hristos

În *oikonomia* mântuirii, vocația misionară constituie una dintre structurile esențiale ale Bisericii. Ebed-Iahve – din Isaia – era destinat să fie *lumină neamurilor*, adică să ducă această lumină *până la marginile pământului*; fapt confirmat în Noul Testament de dreptul Simeon, care identifică în Iisus Hristos *Lumina spre descoperirea neamurilor*. Iar Hristos îi trimite pe Sfinții Apostoli „să învețe toate neamurile” zicându-le: „Mergeți și faceți ucenici din toate neamurile, botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh” (Matei 28, 19). Iar Sfântul Evanghelist Luca ține să precizeze că propovăduirea Evangheliei începea de la Ierusalim și continua până la marginile lumii. La rândul său, Sfântul Apostol Pavel știe că „credința vine din auzire” (Romani 10, 17); predicarea cuvântului fiind datorită esențială a tuturor propovăduitorilor lor. Faptele Apostolilor oglindește istoria împlinirii acestei datorii după modelul lui Iisus Hristos.

Biserica a socotit totdeauna vocația sa misionară ca fiind o prelungire a apostolatului; după cum apostolatul a fost o misiune încredințată de Însuși Hristos, adică o trimitere în numele Său, la fel orice misiune se îndeplinește cu puterea primită de la El. Textele teologice și liturgice ale Bisericii au reținut – în chip cu totul deosebit – acest aspect esențial al misiunii Apostolilor: slujirea cuvântului. Iată unul din multele exemple redată în *Triod*: „Apostolii uniți prin legătura dragostei și dăruirii lui Hristos, Domnul tuturor lucrurilor, cântă aducând vestea cea bună a păcii la toată lumea”²⁷.

Misiunea a fost concepută ca o lucrare a dragostei divine, care a vrut ca toți să se bucure de binefacerea întrupării Fiului lui Dumnezeu și să fie

²⁷ *Cântarea a 5-a la Utrenia din Sfânta și Marea Joi*, în „*Triod*”, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1986, p. 509.

înfiatți prin Hristos. Aceasta a fost motivarea esențială a lucrării misionare, căci Biserica – ca Trup al lui Hristos și limitată în acel timp numai la o parte a lumii – avea sentimentul că cealaltă parte nu numai că e lipsită de Hristos, ci îi lipsește și ea lui Hristos. Pentru a fi pe măsura universalității Capului-Hristos, Trupul-Biserica trebuie să fie, de asemenea, universală²⁸. Misiunea creștină izvorăște din misiunea lui Hristos, care a fost aceea de a recapitula întreaga creație în Sine; prin aceasta să participe la slava Sa. Ideea recapitulării – formulată de Sfântul Irineu – a fost exprimată de Sfântul Apostol Pavel în Epistolele către Efeseni și Coloseni; cea a glorificării fiind redată în mai multe dintre epistolele pauline și cele petrine (Romani 8, 17; I Petru 5, 11; Romani 9, 23; I Corinteni 2, 7). Sfântul Apostol Pavel spune lămurit că planul lui Dumnezeu de mântuire a fost de a reuni în Hristos toate lucrurile cele din cer și cele de pe pământ (Efeseni 1, 9-10); planul acesta a fost transmis Bisericii.

În mod concret, misionarii au fost convinși întotdeauna că toți cei care sunt în afara creștinismului sunt destinați Bisericii, pornind de la învățătura despre voința divină de mântuire universală. Pe temeiul acestei voințe, acțiunea misionară „a fost o acțiune de slujire, de salvare a tuturor oamenilor. Scopul activității apostolice a misionarului este preocuparea de universalitate; mai precis de universalitate geografică. Misionarul vrea ca Sfânta Treime să fie cunoscută și iubită în Hristos, de către toți oamenii, de toate popoarele, de toate rasele de pe tot pământul. Căci toate națiunile trebuie să intre în Ierusalimul ceresc”²⁹. Misionarul creștin însă depășește viziunea unui universalism geografic dacă suntem de acord cu Sfântul Apostol Pavel că toate au fost create prin Hristos și pentru Hristos (Coloseni). Inima lui arde atunci când se gândește la necesitatea harului pentru ca toți oamenii să dobândească mântuirea; el știe că nimeni nu merge la Tatăl, decât prin Fiul³⁰.

Idealul unității spirituale universale – în perspectiva eshatologică a Împărăției lui Dumnezeu – a fost un alt mobil care dintotdeauna a dinamizat intensificarea activității misionare. În privința aceasta toți creștinii – indiferent de confesiunea căreia i-au aparținut – au gândit întotdeauna la fel: „Oricine va mărturisi pentru Mine înaintea oamenilor, mărturisi-voi și Eu pentru el înaintea Tatălui Meu Care este în ceruri, iar de cel ce se va lepăda de Mine înaintea oamenilor și Eu Mă voi lepăda de el înaintea Tatălui Meu, Care este în ceruri” (Matei 10, 32-33). Această sentință a fost cea

²⁸ Dr. Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare*, Editura Arhidiecezană, Sibiu, 1986, p. 132.

²⁹ D. M. Nothomb, *Aux sources d'une spiritualite missionnaire*, în „La Vie Spirituelle”, nr. 385/ 1953, pp. 602-604.

³⁰ *Ibidem*.

care a stimulat activitatea misionară, fiind și un test prin care se verifică hotărârea de a proclama, în orice împrejurare, că Hristos este Domnul. Misiunile sunt astfel un test al credinței. Dacă Biserica luptătoare și-ar păstra credința numai pentru ea, n-ar avea prea mult necaz cu lumea, dar propovăduirea e o datorie și o probă a credinței, ceea ce înseamnă că limitarea la ea însăși ar proba nu numai frica, de pildă, sau dezinteresul, ci lipsa de credință în Hristos ca Domn și în misiunea Lui universală³¹.

Misiunile s-au organizat – chiar și atunci când au fost rodul unor inițiative individuale – fiind inspirate de slujirea unității universale. Propovăduitorul este în primul rând un diacon al cuvântului, potrivit cu darul pe care l-a primit (Efeseni 3, 7), iar slujirea este – prin ea însăși – o participare la slava lui Dumnezeu. În spiritul unor asemenea principii sau adevăruri morale –începutul transfigurării inaugurate de „lumina Evangheliei slavei lui Hristos” (II Corinteni 4, 4) – propovăduirea nu urmărește doar lărgirea geografică, ci realizarea comuniunii cu Hristos prin Sfintele Taine; deci integrarea spirituală a tuturor într-o Biserică care este unicul trup al lui Hristos³².

Caracterul misionar este atât de constitutiv Bisericii, încât Biserica nu poate fi separată de misiune. Spiritul Teologiei misionare și înțelegerea răspunderilor misionare ale Bisericii – în interpretarea ortodoxă – sunt fundamentate pe baze eclesiologice, înțelegând prin aceasta că misiunea este autentică și eficace numai prin lucrarea Sfintelor Taine săvârșite de preoția apostolică și prin alte elemente care țin de structura Bisericii. Acest caracter eclesiologic al misiunii arată că predicarea Cuvântului nu e suficientă, dacă e disociată de administrarea Sfintelor Taine. Căci numai acceptarea cuvântului completată de primirea Tainelor, îl încorporează efectiv pe creștin în comuniunea Bisericii. Actul exterior al *auzirii*–împlinit de actul interior al *credinței* – și desăvârșit de participarea organică la harul Sfintelor Taine, face din cei cărora li se propovăduiește Evanghelia membri deplini ai Trupului tainic al lui Hristos. Prin urmare, misiunea nu poate fi redusă doar la predicarea Cuvântului, deoarece Cuvântul și Sfintele Taine reprezintă cele două mijloace nedespărțite, prin care Biserica transmite harul mântuirii³³.

În ceea ce privește metodele misionare, ele au fost inspirate atât din practica Sfinților Apostoli, cât și din a celorlalți misionari din epoca post-apostolică, precum și din confruntarea pe teren cu munca misionară, deoarece misionarul trebuie să se adapteze condițiilor specifice fiecărui teren

³¹ Dr. Antonie Plămădeală, *op. cit.*, p. 133.

³² G. Florovsky, *L'Eglise sa nature et sa tâche*, în volumul „L'Eglise universelle dans le dessein de Dieu”, Neuchâtel- Paris, 1949, p. 65.

³³ Dr. Antonie Plămădeală, *op. cit.*, p. 134.

de activitate. Munca misionarului e personală, dar ea trebuie să rămână totdeauna integrată Bisericii și să aibă suportul Bisericii. În fapt deci, o bună metodă cere ca misionarul să fie legat de Biserică, să fie organ și conștiință a Bisericii, spre a putea întemeia Biserici și comunități locale integrate, în deplinătatea comuniunii la Trupul lui Hristos; să trăiască prin ele însele și să dureze independent de prezența sau absența misionarului.

Misiunea este un eveniment evanghelic care presupune comunicarea unui mesaj. Vestea cea bună adresată unei comunități umane, folosește pentru aceasta elemente și valori culturale. Procesul comunicării Evangheliei – al *inculturății* sau indigenizării mesajului – constituie încă un aspect controversat al misiunii Bisericii³⁴.

Încă de la începutul Bisericii, confruntarea dintre mesajul Evangheliei și cultura greco-romană a luat forme foarte diverse. Creștinismul bizantin este mai mult decât o *elenizare a mesajului biblic*; această acuzație – în lumina studiilor patristice recente – devine superfluă. Este adevărat că istoria comunicării Evangheliei cunoaște atitudinea critică radicală a lui Tertulian, care se întreabă: *Quid Athenae Hierosolymis?* (Ce are Atena comun cu Ierusalimul?). Această atitudine negativă provine mai ales dintr-o precauție de a evita un sincretism cu orice preț între creștinism și elenism, pentru că, pe de altă parte – în interpretarea *apologeților*, mai ales a Școlii din Alexandria și îndeosebi a lui Origen – cultura și filosofia greacă au o valoare pozitivă. Socrate, Heraclit și Platon sunt citați pentru rolul lor de *pedagogi* în lumea păgână; chipurile lor în arealul ortodoxiei românești sunt pictate pe pereții exteriori ai bisericilor din Moldova și Bucovina.

Sfântul Vasile cel Mare recomandă tinerilor creștini lectura filosofilor greci, din ale căror texte să culeagă cu discernământ înțelepciunea lor. Există deci o *preparatio evangelica* pe care Biserica nu a încercat să o excludă³⁵. Misiunea rămâne fidelă identității Evangheliei, caracterului său unic, supunând cultura unui proces de *transcendentare*, după modelul întrupării. Biserica se prezintă ca o comunitate inclusivă, deschisă tuturor popoarelor, tocmai prin faptul indigenizării Evangheliei. Fără să distrugă identitatea etnică și culturală a persoanelor și a națiunilor, Biserica le dă o altă dimensiune și identitate; aceea a unității lor ontologice în Hristos (Galateni 3, 28)³⁶.

Chemarea Bisericii este nu numai de a cunoaște *lumea* către care este trimisă, ci de a vesti acesteia numele Celui ce atât de mult a iubit lumea

³⁴ *Ibidem*.

³⁵ I.P.S. prof. dr. Nifon Mihăiță, Arhiepiscop și Mitropolit, *Misiunea Bisericii și deschiderea ecumenică în mileniul III – Suport de curs*, Editura Arhiepiscopiei Târgoviștei, Târgoviște, 2010, p. 20.

³⁶ *Ibidem*.

sau comandamente morale, ci aceea de a transmite viața de comuniune care este în Dumnezeu sau de a atrage oamenii în comuniunea cu Sfânta Treime prin Hristos-Domnul. Astfel, *trimiterea* misionară este *participare* la trimiterea Fiului (Ioan 20, 21-23) și a Duhului Sfânt (Ioan 14, 26), Care revelează viața de comuniune a lui Dumnezeu.

Vocația misionară a Bisericii ține de asemenea și de caracterul ei apostolic. Biserica creștină este apostolică nu numai pentru că se prevaluează de o origine apostolică – adică de continuitatea istorică din timpul Apostolilor –, ci și pentru că posedă instituții și slujiri apostolice – fără de care ea nu poate fi identificată – și are o trimitere mesianică, așa după cum Fiul a fost trimis de Tatăl, iar Apostolii de Hristos (Ioan 20, 21-22; Matei 10, 5-40; 28, 18-20)⁴⁵.

Misiunea este o dimensiune și o componentă esențială a Bisericii. Biserica este într-o continuă stare de misiune; ea nu poate înceta de a fi Biserică misionară. Dacă Biserica a fost întemeiată în chip văzut, ca o comunitate istorică concretă în care se realizează comuniunea lui Dumnezeu cu oamenii sau ca sacrament al împărăției lui Dumnezeu, prin pogorârea Duhului Sfânt peste Apostoli; ceilalți oameni se împărtășesc de mântuirea –*oferită* de Dumnezeu în Hristos – prin activitatea misionară a Bisericii, în care se permanentizează trimiterea lui Hristos în lume⁴⁶.

Ca act al voinței și lucrării mântuitoare a lui Dumnezeu, misiunea creștină este acea activitate în care se unește lucrarea lui Dumnezeu și a omului, după măsura proprie fiecăruia; activitate prin care Dumnezeu trezește și cheamă creatura căzută la mântuirea și desăvârșirea ei în Hristos. În acest sens, misiunea creștină face parte din planul lui Dumnezeu de mântuire și desăvârșire a lumii, constituind acea parte care se realizează în istorie prin Biserică și prin membrii acesteia⁴⁷.

Iată de ce misiunea creștină este o chemare mântuitoare – adresată celor din afara Bisericii – și vizează transformarea în dar euharistic a întregii existențe umane și prin lucrarea sfințitoare a Bisericii; transpunerea ei într-un ritm liturgic-sacramental, baptismal-euharistic și pascal, schimbarea și înnoirea omului și a lumii în așteptarea activă a înnoirii ultime în Împărăția lui Dumnezeu și a cărei pregustare o avem în Biserică. În acest sens, realizarea misiunii are o triplă actualizare: liturgic-sacramentală, mistic-ascetică și social-comunitară. Ea se identifică cu comunicarea reală a vieții, a sfințeniei, a iubirii și a unității existente în mod suprem în Sfânta

⁴⁵ *Ibidem.*

⁴⁶ *Ibidem.*

⁴⁷ Pr. prof. dr. Vaier Bel, *Misiune, parohie, pastorație. Coordonate pentru o strategie misionară*, Editura Renașterea, Cluj Napoca, 2006, p. 6.

Treime – temeiul ultim al existenței și modelul prin excelență al vieții Bisericii⁴⁸.

Rolul misiunii diferă în funcție de etapele prin care trebuie să trecem pentru dobândirea mântuirii și desăvârșirii. Dacă misiunea constituie o parte din planul lui Dumnezeu de mântuire a lumii, care a început cu întruparea Fiului Său, aceasta nu înseamnă că misiunea are o acțiune exclusivă în sensul că ea ne duce automat la mântuire. Fiindcă Dumnezeu este Cel care cheamă, conduce și dăruiește mântuirea; misiunea Bisericii este însă lucrarea de care se folosește Dumnezeu pentru a-i chema și conduce pe oameni la mântuirea și desăvârșirea în Hristos⁴⁹. Din aceste foarte scurte considerații de ordin teologic rezultă cu claritate rolul, necesitatea și importanța decisivă a misiunii creștine pentru Biserică.

Coordonatele esențiale ale misiunii creștine – conform mării porunci misionare de la sfârșitul Evangheliei de la Matei 28, 19-20 – sunt: evanghelizarea („mergeți și învățați toate neamurile”), încorporarea sacramentală în Trupul eclesial al lui Hristos, în care participăm la viața de comuniune a Sfintei Treimi: „botezându-le în numele Tatălui și al Fiului și al Sfântului Duh”, dar și îndemnul de a stăruii în dreapta credință (I Timotei 1, 10), în sfințenie, mărturie și slujire: „Învățându-le să păzească toate câte v-am poruncit Eu vouă”⁵⁰.

Misiunea Sfinților Apostoli și a Bisericii apostolice este legată ființial de trimiterea Fiului și a Duhului Sfânt în lume de către Tatăl, precum și de misiunea Fiului și a Duhului Sfânt pentru viața lumii. Scopul trimiterii și al misiunii lui Iisus Hristos și a Duhului Sfânt în lume – care se perpetuează în misiunea Apostolilor și a Bisericii – este descris în dimensiunile sale cosmice și eclesioiogice de Sfântul Apostol Pavel în Epistola către Efeseni; aceasta constă în recapitularea și unirea întregii creații în Trupul lui Hristos – Biserica, prin comuniunea drepte credințe, prin Sfintele Taine și prin creșterea în viața cea întru Hristos: „El i-a dat pe unii să fie apostoli, pe alții profeți, pe alții binevestitori, pe alții păstori și învățători, ca să-i pregătească pe sfinți pentru lucrarea slujirii, pentru zidirea trupului lui Hristos, până ce toți vom ajunge la unitatea credinței și a cunoașterii Fiului lui Dumnezeu, la starea de bărbat desăvârșit, la măsura vârstei plinității lui Hristos” (Efeseni 4, 11-13).

Acest program misionar paulin – care nu este altceva decât o dezvoltare, pentru nevoi misionare și pastorale a teologiei expuse în Faptele

⁴⁸ *Ibidem*.

⁴⁹ *Ibidem*.

⁵⁰ Pr. prof. dr. Ioan I. Ică, *Dreifaltigkeit und Mission*, în „Studia Universitatis”, Universitatea „Babeș-Bolyai” Cluj-Napoca, seria „Teologie ortodoxă”, XLII, nr. 1-2/1997, p. 15.

Apostolilor în legătură cu pogorârea Duhului Sfânt și întemeierea văzută a Bisericii – a fost și este valabil pentru toate timpurile, ferindu-i pe slujitorii Bisericii de orice formă de individualism și sectarism⁵¹. Unitatea omenirii și a întregii creații în aceeași credință în Sfânta Treime, în primirea aceluiași Botez și aceleași Euharistii, încropind pe toți în același Trup al lui Hristos și asigurând creșterea în orizontul eshatologic al Împărăției lui Dumnezeu, constituie coordonatele fundamentale ale misiunii Bisericii⁵².

De la început, misiunea Bisericii s-a angajat în aceste două mari direcții: misiunea *ad extra* – sau externă – care constă în propovăduirea Evangheliei în vederea convertirii popoarelor și misiunea *ad intra* – sau internă – prin care Biserica s-a preocupat de cei botezați, organizând viața internă, liturgică și socială a comunității creștine⁵³. Astfel, Biserica apare de la început atât ca o comunitate euharistică – poporul lui Dumnezeu deja răscumpărat, care se adună să comemoreze faptele lui Dumnezeu din istoria mântuirii, trăind o viață nouă în Duhul Sfânt – cât și ca o comunitate apostolică misionară, care are conștiința unei trimiteri speciale la cei necredincioși. Istoria Bisericii primare este o mărturie exemplară în această privință; așadar, printr-o precizare mai concretă, se pot distinge mai multe aspecte în cadrul activității misionare a Bisericii, aspecte care sunt strâns legate între ele și se intercondiționează reciproc⁵⁴.

Evanghelizarea – care înseamnă proclamarea directă și publică a Evangheliei, anunțarea prin cuvânt și faptă a planului sau a iconomiei lui Dumnezeu pe care o are cu lumea și care s-a împlinit în Iisus Hristos – este chemarea ca întreaga creație, începând cu cetele, „începătoriilor și stăpâniilor celor din ceruri, să li se facă acum cunoscută prin Biserică înțelepciunea lui Dumnezeu cea de multe feluri, potrivit cu planul cel din veci pe care El l-a împlinit în Hristos Iisus, Domnul nostru. Cel întru Care – prin credința în El – cu încredere avem îndrăznire și cale deschisă spre Dumnezeu” (Efeseni 3, 10-12). Iată de ce „slujirea cuvântului” (Faptele Apostolilor 6, 4) sau predicarea explicită a Evangheliei reprezintă chemarea esențială a Bisericii; „dacă eu binevestesc Evanghelia n-am de ce să mă laud” – spune Apostolul Pavel – fiindcă „asupra mea stă trebuința. Că vai mie dacă nu voi binevesti! Că dacă fac aceasta de bunăvoie am plată; dar dacă o fac fără voie, am doar sarcina ce mi s-a încredințat” (I Corinteni 9,

⁵¹ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei*, Editura Institutului Biblic și de Misiune al Bisericii Ortodoxe Române, București, 1989, p. 342.

⁵² Pr. prof. dr. Ioan I. Ică, *op. cit.*, p. 16.

⁵³ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Destinul Ortodoxiei...*, p. 342.

⁵⁴ Pr. prof. dr. Ion Bria, *Mărturia creștină în Biserica Ortodoxă*, în „Glasul Bisericii”, nr. 1-3/1982, pp. 70-109.

16), deoarece convertirea nu este altceva decât ascultarea și primirea prin credință a Cuvântului lui Dumnezeu – „Cel ce voiește ca toți oamenii să se mântuiască și la cunoștința adevărului să vină” (I Timotei 2, 4). Însă nu putem să ne punem întrebarea: „Dar cum îl vor chema pe Acela în Care n-au crezut? Și cum vor crede în Acela de Care n-au auzit? Și cum vor auzi fără propovăduitor? Și cum vor propovădui de nu vorfi trimiși?” (Romani 10, 14- 15)⁵⁵.

Mărturia – sau *martyria* – este o exigență internă a credinței: „Crezut-am, pentru aceea am și grăit; și noi credem, pentru aceea grăim” (II Corinteni 4, 13), pentru „că noi nu putem să nu vorbim despre cele ce am văzut și auzit” (Faptele Apostolilor 4, 20). Ea constă în slujirea Evangheliei prin cuvânt și faptă, prin modul de viață trăit în duhul Evangheliei lui Hristos. Convertirea este adesea rezultatul calității vieții creștine (Faptele Apostolilor 5, 12-16). Mesajul evanghelic însemnează mai mult decât simpla vestire a Cuvântului; el cuprinde întreaga viață a Bisericii în Duhul Sfânt. De aceea activitatea misionară nu se poate desprinde de viața trăită în comuniune cu Dumnezeu în Biserică, viața teandrică de care aceasta este legată indisolubil. Din acest motiv misiunea este modul în care membrii Bisericii propovăduiesc și transmit harul lui Dumnezeu oamenilor din afara Bisericii sau încearcă să-i trezească și să-i întărească pe cei adormiți, care sunt creștini numai cu numele⁵⁶.

Mișcarea misionară pornește totdeauna din interior și presupune viața trăită în strânsă comuniune cu Dumnezeu în Biserica lui Hristos, susținută de energia Duhului Sfânt. Biserica creștină apare în istorie în ziua Cincizecimii sub semnul entuziasmului pascal și al spiritului evanghelic, pe care Duhul Sfânt le-a insuflat Sfinților Apostoli și tuturor celor prezenți la acest mare eveniment în Ierusalim. Viața creștină ca atare – sfințenia membrilor Bisericii sau „purtarea frumoasă” (I Petru, 2, 12) a creștinilor – constituie cea mai puternică metodă de misiune. Astăzi cuvântul *mărturie* are un sens foarte larg și se referă la totalitatea vieții creștine trăite în strânsă comuniune cu Dumnezeu prin rugăciune, cult, Sfintele Taine, spiritualitate și diaconie. Aceasta este o continuă mărturie și ca atare o formă de misiune. Tendinței de secularizare de astăzi nu i se poate opune decât sfințenia vieții creștine⁵⁷.

Diaconia înseamnă solidaritatea Bisericii cu toți oamenii; mai ales, cu cei săraci, cu cei aflați în nevoi și suferință, în lupta lor pentru binele comun, pentru transformarea societății. Nu se poate despărți evanghelizarea și mărturia creștină de slujire, deoarece Biserica este în slujba tuturor pentru a instaura duhul Evangheliei lui Hristos printre oameni, adică acea

⁵⁵ *Ibidem.*

⁵⁶ *Ibidem.*

⁵⁷ Pr. prof. dr. Valer Bel, *op. cit.*, p. 10.

împăcare pe care ne-a adus-o Hristos și din care izvorăsc dreptatea și libertatea. Căci Biserica este sacramentul Împărăției lui Dumnezeu pentru întreaga omenire. De aceea ea luptă în numele tuturor și pentru toți. Separarea care se mai face încă între evanghelizare și acțiunea socială, între teologia verticală și cea orizontală este o separare artificială și nebiblică⁵⁸. Fiindcă Evanghelia este în același timp proclamarea unui mesaj dumnezeiesc către lume, precum și prezentarea unui nou mod de viață. A predica Evanghelia înseamnă a deveni solidari cu săracii pământului, cu cei lipșiți, triști și oprimați, așa cum afirmă Mântuitorul Iisus Hristos, citând din cartea prorocului Isaia la începutul misiunii Sale: „Duhul Domnului peste Mine, că El M-a uns să binevestesc săracilor, M-a trimis să-i vindec pe cei cu inima zdrobită, robilor să le propovăduiesc dezrobirea și orbilor vederea, pe cei asupriți să-i eliberez și să vestesc anul bineprimit al Domnului” (Luca 4, 18-19).

Fără această solidaritate, misiunea Bisericii însăși este pusă în discuție. Și aceasta nu pentru că Biserica ar avea competența și mijloacele practice pentru a rezolva problema sărăciei economice sau problemele sociale și nevoile oamenilor, ci pentru că ea trebuie să exercite funcția critică – proprie Evangheliei – pentru învingerea nedreptății care stă la baza sărăciei și a-i ajuta pe cei ce nu sunt săraci materialmente să-și echilibreze existența și să se elibereze de preocuparea egoistă de buna lor stare materială, în așa fel încât aceasta să nu constituie o preocupare în sine, ci să se arate a fi o rezultată a unei bune fraternități între oameni și a unei permanente griji pentru nevoile celorlalți⁵⁹.

În acest sens, Părintele Arsenie Boca arată că „fără Judecata din Urmă (atât a vieții particulare la încetarea vieții pământești, cât și a vieții de obște a tuturor oamenilor datorită unui cataclism), creștinismul ar fi complet, n-ar angaja viața și s-ar fi stins continuitatea. Judecata revelează structura noastră sufletească – responsabilitatea, libertatea duhului, vinovăția pentru pierderea acestei libertăți sau răsplata pentru realizarea acestei libertăți, de care suntem conștienți la nivelul conștiinței”⁶⁰.

Trăind în mijlocul luptelor acestei lumi, Biserica este chemată să-și exercite funcția ei profetică de a distinge ceea ce este adevărat de ceea ce este fals; ea trebuie să zică *da* la tot ceea ce este în conformitate cu Împărăția lui Dumnezeu – așa cum aceasta s-a descoperit în viața lui Hristos – și să zică *nu* față de tot ceea ce degradează demnitatea și libertatea omului. Separarea între creștinii care se consacră studiului și rugăciunii și cei an-

⁵⁸ *Ibidem*.

⁵⁹ *Ibidem*, p. 11.

⁶⁰ *Din învățăturile Părintelui Arsenie Boca. Rostul încercărilor*, Editura Credința strămoșească, Mănăstirea „Sfinții Arhangheli Mihail și Gavril”, Petru Vodă, 2004, p. 18.

gajați în acțiunea socială în numele lui Hristos nu poate decât să slăbească misiunea Bisericii. În acest caz, acțiunea socială riscă să fie redusă la un activism plin de râvnă, dar sprijinit pe idealuri neclare, iar cultul riscă să devină o ceremonie privată, lipsită de orice interes activ față de aproapele⁶¹.

Misiunea este inseparabilă de *pastorație*, adică de „zidirea Bisericii” (Efeseni 4, 11-15). Pastorația – de la latinescul *pasco*, -ere = a hrăni – înseamnă acțiunea de a întreține oferind mâncare; în cazul Bisericii înseamnă de a oferi hrană duhovnicească. Iisus Hristos Se numește pe Sine a fi „Păstorul cel Bun”, întrucât își pune sufletul pentru oile Sale (Ioan 10, 11); cuvântul *păstor* avândun dublu sens: de devotament față de oi, cu care El este unit în mod intim, dar și de jertfire a vieții Sale pentru ele. El Își dă într-adevăr viața, nu silit de cineva, ci din propria Sa voință, în desăvârșită ascultare față de Tatăl; în aceasta se desăvârșește activitatea Sa de Păstor. Prin Jertfa și Învierea Sa, Iisus Hristos – ca Păstor – dăruiește viață, comuniune și iubire. Tot așa preotul este *păstor* în calitatea sa de săvârșitor al Sfintelor Taine și, în special, al Sfintei Euharistii, comemorând actul în care Hristos Însuși S-a dat pe Sine pentru viața lumii. Preotul face pastorație în lucrarea sa de săvârșire a Sfintelor Taine care constituie *hrana* Bisericii și prin întreaga sa activitate de îndrumare spirituală, izvorâtă din devotamentul jertfelnic față de misiunea sa.

Misiunea Bisericii se desfășoară astăzi într-o societate care prin anumite segmente, aduce un afront convingerilor religioase sau refuză religia – ca ordine spirituală a relației cu divinitatea transcendentă – promovând o concepție historicistă, seculară; o viziune despre om ce reduce unilateral existența acestuia la aici și acum –*hic et nunc*, adică la această lume sensibilă, materială. Această concepție nu este nouă în istoria sau în cultura umanității, în sensul că au existat întotdeauna anumite grupuri ateiste în frunte cu liderii urmați de adepții lor; aceste grupări au fost tolerate de societatea ce era religioasă în ansamblul ei. Însă analiștii constată că dacă evanghelizarea în istoria creștină a reprezentat trecerea – convertirea de la religiile păgâne, în general fiecare cu propriul ei panteon, la Biserica lui Hristos – astăzi religia este respinsă de un număr mai mare de oameni ai așa-numitei societăți secularizate, prezentă mai ales în mediile occidentale, care – cu autosuficiență – sunt satisfăcuți de contextul hedonist și consumerist și nu mai au și nici nu vor să mai aibă vreopreocupare legată de transcendență și de dorința de a-L cunoaște pe Dumnezeu. El proclamă proeminența unei vieți raționale în consonanță cu ideologiile atee, materialiste sau scientiste⁶².

⁶¹ *Ibidem*.

⁶² Pr. dr. Gheorghe Petraru, *Teologie Fundamentală și Misionară, Ecumenism*, Editura Performantica, Iași 2006, p. 23.

între sacru și profan, natural și supranatural⁸⁰. Din punct de vedere etic, Biserica este o comunitate a iubirii. Dar Biserica este nu numai „sacramentul iubirii”, ci și sacramentul a ceea ce iubirea cere pentru om, adică a tot ceea ce desființează mizeria umană. De aceea, Biserica nu poate să fie indiferentă față de acele structuri istorice care mențin starea de mizerie. Biserica trebuie să întrețină speranța că va veni o zi în care omenirea va atinge o ordine umană, ce va pune capăt suferințelor și nedreptăților⁸¹.

Din punct de vedere teologic și moral, nu există pe pământ două sfere de existență; activitatea creștinilor se desfășoară deodată atât în cadrul Bisericii, cât și în cel al societății. De aici și relația dintre Biserică și lume cere a fi tratată mai pe larg și în studiul *Le Monde dans l'Écriture Sainte*, de N. Afanassieff⁸². În tratarea acestei teme autorul pleacă de la existența celor două concepte contradictorii despre lume în Sfânta Scriptură: „Căci, Dumnezeu, așa a iubit lumea, încât pe Fiul Său– Cel Unul Născut– L-a dat ca oricine crede în El să nu piară; ci să aibă viața veșnică” (Ioan 3,16). Pe de altă parte se poruncește însă creștinilor: „Nu, iubiți lumea, nici cele ce sunt în lume. Dacă cineva iubește lumea, iubirea Tatălui nu este întru el pentru că tot ce este în lume, adică pofta trupului și pofta ochilor și trufia vieții nu sunt de la Tatăl, ci sunt din lume” (I Ioan 2, 15-16).

În aceste două texte– susține N. Afanassieff–este vorba de atitudinea omului față de lume. Dumnezeu a iubit lumea, iar omul nu trebuie să iubească lumea pentru ea însăși, căci dacă iubește lumea– iubirea Tatălui nu este în el. E vorba aici de două accepții ale conceptului de cosmos. Lumea, care e obiectul iubirii lui Dumnezeu, nu e același lucru cu lumea refuzată iubirii omului; Afanassieff mai spune că acest lucru e și consecința faptului că lumea n-a rămas aceeași în cursul istoriei⁸³.

Trebuie să mai adăugăm sublinierea: înțelegerea corectă a conceptului de lume din Noul Testament e condiționată însă de înțelegerea conceptului de Biserică; Biserica intră în istorie la Cincizecime, întrucât prin Duhul și în Duhul credincioșii au devenit Biserica, iar Biserica a devenit locul acțiunii Duhului. În Biserică, credincioșii trăiesc un nou ev. Duhul rămâne în aceia care aparțin noului ev. A fi „în Hristos” înseamnă a aparține– împreună cu Hristos– noului ev. Dar noul ev există în istorie și nu în afara istoriei. De aceea, situația creștinului în lume și relația dintre el și lume sunt determinate de situația Bisericii, ca Biserică în lume⁸⁴.

⁸⁰ *Ibidem*.

⁸¹ *Ibidem*.

⁸² Nicolas Afanassieff, „*Le Monde*” dans *l'Écriture Sainte* în „*Irenikon*” tom XLII (1969), pp. 6-32.

⁸³ *Ibidem*, pp. 6-7.

⁸⁴ *Ibidem*, p. 9.

Despre lume ca întreg, N. Afanassieff spune: „Fiind o creație a mâinilor lui Dumnezeu, lumea reprezintă un singur tot în care conștiința vechi-testamentară distinge părți separate. În calitate de «tot», lumea include umanitatea, fără de care părțile sale separate n-ar putea să existe. Umanitatea– în concepția Vechiului Testament– făcea parte din lume, însă ea nu era o parte a lumii, în sensul precis al cuvântului, ci era scopul în vederea căruia fusese creată lumea”⁸⁵.

Omul este încoronarea creației. Teologia Noului Testament și gândirea creștină în general au preluat concepția vechi-testamentară despre lume, căreia i-au adăugat perspectiva eshatologică. Începând din ziua Pogorării Sfântului Duh –când s-a actualizat Biserica instituită de Hristos în timpul ultimei Cine și întemeiată prin Jertfa, moartea și Învierea Sa– atitudinea față de lume s-a schimbat, fiindcă și lumea se schimbă prin instituirea Bisericii în ea⁸⁶. Prin Hristos timpul – *Kronos* – a devenit *Kairos* sau timpul împărăției lui Dumnezeu. Biserica aparține noului „eon” și aceasta conferă deopotrivă și lumii „o nouă stare”. Lumea este inclusă în planul deșăvârșirii. Împreună cu Biserica, ea așteaptă revelarea slavei lui Hristos, care va fi deplina realizare a noului „eon”. Biserica anticipează starea ultimă, dar aceasta se va realiza la sfârșit, când totul va fi transfigurat și vechiul „eon” va dispărea. Acum și lumea și Biserica trăiesc sub semnul celei de-a doua veniri a lui Hristos⁸⁷.

Prezența și lucrarea Bisericii în lume se înscriu astfel în planul divin. Natura însăși a Bisericii este aceea de a fi în lume; de aceea ea nici nu poate părăsi lumea. O Biserică în afara lumii ar înceta de a mai fi Biserică: „Ogorul e lumea; sămânța cea bună sunt fiii Împărăției...” (Matei 13, 38). Până la Judecata din urmă, Biserica rămâne în lume pentru a fi „lumina lumii” (Matei 5, 14-15; Ioan 1, 9). Atâta vreme cât nu s-a produs despărțirea dintre „vechi și nou” – care va avea loc numai la a doua venire a Domnului– lumea rămâne câmpul de activitate al Bisericii. Părăsind lumea, Biserica ar renunța nu numai la misiunea sa, ci și la iubirea lui Dumnezeu–Care „atât de mult a iubit lumea”, încât și pe Unicul Său Fiul L-a dat ca să o răscumpere. Dumnezeu a iubit lumea ca pe creatura Sa; și această iubire a lui Dumnezeu rămâne în lume până la venirea Fiului întru slava Sa⁸⁸.

Problema „acceptării” sau a „neacceptării” lumii de către Biserică este o falsă problemă. Biserica nu poate să accepte lumea ca valoare în sine absolută, pentru că Biserica nu este din lume; însă ea nu poate nici să nu o accepte, pentru că Biserica trăiește în lume și pentru că ea are față de

⁸⁵ *Ibidem*, p. 11.

⁸⁶ *Ibidem*.

⁸⁷ *Ibidem*, p. 19.

⁸⁸ *Ibidem*.

aceasta o misiune specială⁸⁹. Prin urmare, lumea este privită de către teologii ortodocși, în primul rând ca fiind opera lui Dumnezeu, cea operă pe care Dumnezeu „a văzut-o că este bună” (Facere 1). În al doilea rând, ea e socotită părtașă la căderea în păcat, odată cu căderea omului; și astfel ea devine lumea păcatului: aceasta e lumea care nu trebuie iubită (I Ioan 2, 15-16). În al treilea rând, lumea e răscumpărată din iubirea lui Dumnezeu–prin jertfa Fiului Său (Ioan 3, 16)– și se face astfel din nou vrednică de iubire. Creștinul, deci, trăiește în această lume răscumpărată, care așteaptă veacul eshatologic întru nădejdea transfigurării. În această perspectivă, omul e solidar cu lumea, căci „omului nou” îi va corespunde un „veac nou” în Împărăția lui Dumnezeu. E vorba deci de o viziune optimistă și dinamică, care angajează reciproc lumea și pe om în procesul desăvârșirii⁹⁰.

Misiunea Bisericii Ortodoxe creștine nu este de a se izola de lume sau de a se regăsi în această atitudine, ci de a descoperi chiar în lume lucrările negrăite ale Duhului Sfânt. Creștinii – pentru aceste rațiuni – sunt chemați de Dumnezeu la împlinirea unei misiuni în contextul lumii și ascultarea față de această chemare înseamnă participarea deplină la viața lumii. Nu ajunge pentru creștini să se străduiască să-și mântuiască sufletele și să-și îmbunătățească caracterul moral individual, ci trebuie să se străduiască a realiza încadrarea lor în viața concretă a societății trebuie să însemne o participare conștientă și de răspundere⁹¹.

Unitatea dintre slujirea pe care Biserica o arată față de Dumnezeu și slujirea pe care o are față de oameni e stabilită nu pe o simplă coordonare a acestor două slujiri în viața creștină, ci pe slujirea Duhului. Invocând venirea Sfântului Duh pentru toți oamenii și dăruindu-i-se voinței Lui, Biserica slujește implicit lui Dumnezeu și primește– cu laudă și recunoștință– slujirea Lui pentru întreaga suflare⁹². Biserica devine și o comunitate de slujire, pe lângă faptul că este o comunitate de credință și de cult; „Roada Duhului este dragoste, bucurie, pace, îndelungă răbdare– bunătate, facere de bine, credință, blândețe, înfrânare, curăție”– ne învață Sfântul Apostol Pavel (Galateni 5, 22-23).

Deschiderea Bisericii față de lumea contemporană e legată de ideea că o supremă binecuvântare cerească însoțește aspirațiile profund umane de dreptate socială și de pace între oameni și popoare. Dar această deschidere nu înseamnă că Biserica se identifică cu lumea, așa cum am văzut. Afirmarea unei responsabilități supreme a Bisericii lui Hristos față de

⁸⁹ *Ibidem*, pp. 24-25.

⁹⁰ Antonie Plămădeală, *Biserica slujitoare*, p. 264.

⁹¹ *Ibidem*.

⁹² *Ibidem*.

lume derivă dintr-o unitate care nu exclude o deosebire a Bisericii de lume. Sfântul Duh Își descoperă puterea în numele lui Hristos, în numele întrupării Lui efective; de aceea, înnoirea lumii vine de la Duhul prin Biserică, adică printr-o comunitate distinctă, creată de Dumnezeu cu scopul să ne cuprindă în ea pe toți oamenii⁹³. Umanitatea lui Hristos este mai întâi de toate umanitate răscumpărată și sfințită de Duhul Sfânt, dar această postură face ca Biserica să nu poată fi nici identificată cu umanitatea în general și nici deosebită de ea. Ecclesia e pomul vieții răsădit în mijlocul lumii (cf. Apocalipsa 22, 1-2). Depinzând în întregime de lucrarea Duhului, Biserica aparține tuturor oamenilor și tuturor veacurilor.

Biserica nu se închide în circuitul lucrării sale sacramentale, ci cuprinde întreaga creație în manifestarea însăși a tainei lui Hristos, fără să lase vreo contopire sau disociație între natural și supranatural⁹⁴. Potrivit viziunii ortodoxe, Biserica nu are un caracter cosmocentric, deoarece ea se definește în funcție de categoriile transcendente ale „altei lumi”. De aceea, menirea Bisericii nu este să organizeze lumea, ci cea de a reda lumii dimensiunea ei sofianică și transparență în toată cuprinderea sa ecumenică; cu alte cuvinte, să fie cu adevărat o Biserică slujitoare⁹⁵. E sigur, însă, că ceea ce se înțelege „prin lumea modernă” este altceva decât ceea ce în Ortodoxie înseamnă lumea luată în considerație drept creație a lui Dumnezeu.

Din punct de vedere al modului în care e concepută lucrarea Duhului – în general, și al participării făpturii la viața divină, în special – se ivesc anumite divergențe confesionale ce au drept consecință păreri diferite cu privire la raportul Bisericii cu lumea. Pnevmatologia apuseană nu poate face o distincție între ființa și lucrarea Duhului, de aceea nu poate admite nici îndumnezeirea firii create și nici relația de solidaritate organică dintre Biserică și lume⁹⁶. Aici am mai putea adăuga – pe lângă sublinierea Părintelui Dumitru Popescu, amintită mai sus – și aceea că vorbindu-se de o *gratia creata* și de unde har dumnezeiesc necreat sau de energii necreate s-a creat o despărțitură între Duhul Sfânt și Biserica lui Hristos.

Din toate considerațiile pe care le-am prezentat reiese cu pregnanță adevărul care definește esența însăși a Ortodoxiei misionare: Biserica noastră dreptmăritoare are posibilitatea să prezinte o înțelegere profundă a solidarității sale cu lumea, întrucât ea privește raportul dintre sfânt și

⁹³ Pr. prof. univ. dr. Ilie Moldovan, *Ortodoxia misionară – stâlp de lumină în lumea contemporană*, p. 425.

⁹⁴ *Ibidem*.

⁹⁵ Pr. prof. Petre Rezuș, *Slujirea ca funcție esențială a Bisericii*, în „Ortodoxia”, nr. 4/1966, pp. 580-593.

⁹⁶ *Ibidem*.